

IMPAK PROGRAM PENCEGAHAN DADAH SHIELDS
KEPADA PEMBANGUNAN PELAJAR DI DAERAH
MUAR DAN LEDANG

'AIFAA BINTI JASNI

Laporan projek ini dikemukakan sebagai memenuhi sebahagian daripada
syarat penganugerahan ijazah Sarjana Pendidikan
(Pengurusan dan Pentadbiran)

Fakulti Pendidikan
Universiti Teknologi Malaysia

JUN 2013

Teristimewa Untuk

SUAMIKU

Mohamad Razi bin Ashbihani

Kefahamanmu dan sokonganmu pembakar semangatku

IBUKU

Hajjah Aini binti Che Isa

Doa dan restumu keberkatan hidup buatku

Kelembutan dan kecekalanmu inspirasi kejayaanku

AYAHKU

Haji Jasni bin Haji Nawi

Engkau role modelku sepanjang hayat

Segala amanah dan kebaikanmu mengalir di tubuhku

Juga Insan Teristimewa

ANAKKU

'Ainaa Fatini

Kejayaanku pemangkin kecemerlanganmu

Adik-adikku

Anak soleh adalah kesinambungan amalmu

Juga tidak dilupakan

Rakan-rakanku yang banyak memberikan dorongan dan bimbingan

SEMOGA ALLAH MEMBERKATI USAHA KITA SEMUA

PENGHARGAAN

Alhamdulillah segala puji bagi Allah Tuhan sekalian alam di atas segala limpah kurnia dan kehendaknya jua dapat menyiapkan disertasi sarjana pendidikan ini. Saya ingin mengucapkan jutaan terima kasih kepada penyelia projek sarjana saya, Prof. Madya Dr. Hamdan bin Said kerana sentiasa bersedia meluangkan masa beliau untuk memberikan panduan, bimbingan dan tunjuk ajar kepada saya daripada permulaan kajian ini dijalankan sehinggalah selesai kajian ini. Tidak lupa juga ucapan terima kasih saya kepada semua pensyarah UTM yang pernah mencurahkan bakti dan berkongsi ilmu mereka sepanjang pengajian saya di kelas pesisir ini.

Saya juga ingin merakamkan ucapan penghargaan dan terima kasih saya kepada semua pihak yang terlibat seperti Agensi Anti Dadah Kebangsaan (AADK), Jabatan Pendidikan Negeri Johor, Pejabat Pendidikan Negeri Johor, barisan pengetua sekolah menengah kebangsaan di daerah Muar dan Ledang kerana telah memberikan keizinan dan kerjasama yang cukup baik kepada saya untuk menjalankan kajian ini dengan sempurna. Tidak ketinggalan juga kepada setiap pelajar dan fasilitator program SHIELDS kerana telah memberikan kerjasama yang sangat baik sepanjang kajian ini dijalankan. Sesungguhnya kerjasama daripada kesemua pihak yang terlibat sepanjang kajian ini amat saya hargai kerana mereka sudi meluangkan masa berharga mereka untuk mendengar dan seterusnya menjadi responden dalam kajian saya ini.

Akhir sekali, saya juga ingin merakamkan ucapan terima kasih kepada rakan-rakan seperjuangan saya yang telah sama-sama mengharungi suka dan duka sepanjang proses pembelajaran ini. Semangat setiakawan dan keikhlasan membantu serta sedia berkongsi maklumat telah menjadi kenangan yang tidak akan dapat saya lupakan sepanjang hidup saya.

Sekian, terima kasih.

ABSTRAK

Penyelidikan ini bertujuan mengenalpasti keberkesanan pelaksanaan program SHIELDS terhadap peserta program di daerah Muar dan Ledang berdasarkan model Kirkpatrick. Empat aspek utama dilihat dalam mengenalpasti keberkesanan program iaitu aspek reaksi, aspek pembelajaran, aspek tingkah laku serta aspek hasil. Responden kajian terdiri daripada 61 orang yang telah menghadiri program SHIELDS bagi sesi 2012. Rekabentuk kajian adalah menggunakan kedah campuran atau '*mix method*'. Instrumen yang digunakan adalah soal selidik dan temubual. Bagi dapatan soal selidik data dianalisis secara deskriptif dengan menggunakan perisian SPSS 20 (*Statistic Package for the Social Science Versi 20*). Manakala dapatan temubual dianalisis secara manual melibatkan pengkodan dan interpretasi atau tafsiran data. Kebolehpercayaan soal selidik telah diuji melalui kajian rintis yang dijalankan menggunakan *Alpha Cronbach*, dimana nilai kebolehpercayaannya ialah 0.849 (kepuasan) 0.812 (impak keberkesanan). Bagi mengenalpasti keberkesanan pelaksanaan program, pembolehubah bebas yang digunakan adalah kepuasan peserta terhadap program SHIELDS impak keberkesanan dari aspek pengetahuan, kemahiran dan sikap. Hasil dapatan menunjukkan keempat-empat aspek yang dikaji menunjukkan reaksi positif dimana peserta berpuas hati dengan latihan yang diikuti, mendapat pengetahuan serta dapat meningkatkan kemahiran, berlakunya perubahan sikap serta mendapat manfaat meninggalkan dadah. Dapat dirumuskan secara keseluruhannya program SHIELDS yang digunakan AADK di daerah Muar dan Ledang adalah berkesan kepada peserta program dalam usaha meningkatkan kualiti hidup menghindari dadah.

ABSTRACT

The main focus of this study is to examine the impact of drug prevention programme for student development at SHIELDS district of Muar dan Ledang, Johor based on Kirkpatrick model. Respondents consisting of 61 participants took part in the program SHIELDS for session 2012 in ten secondary schools. This research approach Mixmethod (combined Method) in the survey and interviews with the structured sampling method. The instruments used are questionnaire and interview. For the findings of the questionnaire, the data analyzed by using Statistical Package for Social Sciences (SPSS) version 20.0. While the interview is analyzed manually involves coding and interpretation of data. Beliefs questionnaire has been tested through a pilot study carried out by finding Alpha's 0.849 for satisfaction and the value of the trust's *Alpha* to 0.812 impact program. The independent variables used were participant satisfaction, impact on the effectiveness of the program SHIELDS in terms of knowledge, skills and attitudes. Findings show the four aspects surveyed showed positive reactions in which participants are satisfied with the training that followed, getting knowledge as well as to increase the skills, an attitude change and benefit in the form of drug abstinence. It can be formulated as a whole that the program SHIELDS conducted AADK Muar and Ledang is effective to participants in an effort to improve the quality of life avoiding drugs.

KANDUNGAN

BAB	PERKARA	HALAMAN
	PENGESAHAN STATUS TESIS	
	PENGESAHAN PENYELIA	
	JUDUL	
	PENGAKUAN	ii
	DEDIKASI	iii
	PENGHARGAAN	iv
	ABSTRAK	v
	ABSTRACT	vi
	KANDUNGAN	vii
	SENARAI JADUAL	xii
	SENARAI RAJAH	xiii
	SENARAI SINGKATAN DAN SIMBOL	xiv
	SENARAI LAMPIRAN	xvi
1	PENDAHULUAN	
	1.1 Pengenalan	1
	1.2 Latar Belakang Masalah	8
	1.3 Pernyataan Masalah	11
	1.4 Objektif Kajian	14
	1.5 Persoalan Kajian	14
	1.6 Skop Kajian	15

1.7	Batasan Kajian	15
1.8	Kepentingan Kajian	16
1.9	Konseptual Kajian	18
1.9.1	Kerangka kajian	18
1.9.2	Teori Kajian Kirkpatrick	19
1.10	Definisi Istilah dan Operasi	22
1.10.1	Dadah	22
1.10.2	SHIELDS	24
1.10.3	Keberkesanan	24
1.10.4	Keberkesanan Program	24
1.10.5	Penilaian	25
1.10.6	Pencegahan	25
1.10.7	Penagih Dadah	25
1.10.8	Program	26
1.10.9	Aktiviti	26
1.10.10	Tujuan	26
1.10.11	Jasmani	26
1.10.12	Emosi	27
1.10.13	Rohani	27
1.10.14	Pembangunan Pelajar	27
1.11	Penutup	27

2

TINJAUAN PENULISAN

2.1	Pengenalan	28
2.2	Sejarah Pengambilan Dadah di Malaysia	30

2.3	Jenis-jenis Dadah	32
2.3.1	Opiat	33
2.3.2	Opiat Sintetik	33
2.3.3	Kanabis	34
2.3.4	Depresen	34
2.3.5	Stimulan	35
2.3.6	Halusinogen	36
2.3.7	Alkohol	36
2.3.8	Gamma-hydroxybutyrate (GBH)	37
2.3.9	Ketamin	37
2.3.10	Ubat-ubatan lain yang disalahguna	37
2.4	Penyalahgunaan Dadah Dalam Kalangan Remaja	38
2.5	Penagihan Dadah di Malaysia	42
2.6	Kajian Pencegahan Dadah di Malaysia	44
2.7	Kajian Pencegahan Dadah di Luar Negara	46
2.8	Pendekatan dan Model Berkaitan	50
2.8.1	Model Penilaian CIPP (Context, Input, Process, Product)	50
2.8.2	Model Kirkpatrick	52
2.8.2.1	Tahap Reaksi	52
2.8.2.2	Tahap Pembelajaran	52
2.8.2.3	Tahap Tingkah Laku	52
2.8.2.4	Tahap Keberhasilan	53
2.8.3	Model Maklumat	53
2.9	Pembangunan Yang Seimbang dan Harmonis	54
2.9.1	Unsur Intelek	54
2.9.2	Unsur Rohani	56

	2.9.3	Unsur Emosi	56
	2.9.4	Unsur Jasmani	57
		2.9.4.1 Psikomotor	57
		2.9.4.2 Kognitif	58
	2.10	Penutup	59
3		METODOLOGI KAJIAN	
	3.1	Pengenalan	60
	3.2	Reka Bentuk Kajian	60
	3.3	Lokasi Kajian	61
	3.4	Populasi dan Sampel Kajian	61
	3.5	Pensampelan	62
	3.6	Instrumen Kajian	63
	3.7	Kajian Rintis	66
	3.8	Prosedur Kajian	67
	3.9	Analisis Kajian	67
	3.10	Penutup	69
4		ANALISIS DATA	
	4.1	Pengenalan	70
	4.2	Demografi Responden	71
	4.3	Analisa Dapatan Kajian	71
		4.3.1 Tahap Kepuasan Peserta Terhadap SHIELDS	72
		4.3.2 Tahap Impak Keberkesanan Program SHIELDS Berdasarkan Aspek Pengetahuan	76

4.3.3	Tahap Impak Keberkesanan Program SHIELDS Berdasarkan Aspek Kemahiran	79
4.3.4	Tahap Impak Keberkesanan Program SHIELDS Berdasarkan Aspek Sikap	81
4.3.5	Masalah dan Cadangan dalam Proses Pelaksanaan Program SHIELDS	83
4.3.5.1	Kepuasan pelajar menyertai SHIELDS	83
4.3.5.2	Keberkesanan Program SHIELDS	84
4.3.5.3	Cadangan Penambahbaikan Program SHIELDS	85
4.4	Penutup	88
5	RUMUSAN, PERBINCANGAN DAN CADANGAN	
5.1	Pengenalan	89
5.2	Rumusan Kajian	89
5.3	Perbincangan dan Kesimpulan	91
5.3.1	Kepuasan Pelajar Menyertai Program SHIELDS	91
5.3.3.1	Aktiviti Yang Dijalankan	91
5.3.3.2	Mengenali Rakan	92
5.3.3.3	Keselesaian Tempat dan Kemudahan	92
5.3.2	Keberkesanan Program SHIELDS	93
5.3.2.1	Aspek Kemahiran	93
5.3.2.2	Aspek Pengetahuan	93
5.3.2.3	Aspek Sikap	94
5.3.3	Penambahbaikan untuk Memperkasakan Program SHIELDS	95
5.3.3.1	Penyertaan Peserta Program SHIELDS	95
5.3.3.2	Kepentingan Pencapaian Objektif	95
5.3.3.3	Kandungan Program	96
5.3.3.4	Program Susulan dan Pemantauan	96
5.4	Implikasi dan Cadangan Tindakan	97

5.5	Penutup	98
	RUJUKAN	99
	LAMPIRAN A	110
	LAMPIRAN B	116
	LAMPIRAN C	117
	LAMPIRAN D	130
	LAMPIRAN E	131

SENARAI JADUAL

NO. JADUAL	TAJUK	HALAMAN
1.1	Anggaran Belanja Mengurus dan Pembangunan AADK	5
1.2	Jumlah Penagih Mengikut Umur Ketika Dikesan Bagi Tahun 2007 – 2011	6
1.3	Statistik Tahun 2011: Jumlah Penagih Mengikut Etnik	7
1.4	Perincian Pengisian Program	10
3.1	Bilangan peserta di 4 buah sekolah menengah di daerah Muar	62
3.2	Bilangan peserta di 4 buah sekolah menengah di daerah Ledang	63
3.3	Pengkelasan Skala Likert	65
3.4	Taburan Item Soal Selidik	65
3.5	Kaedah Penganalisan Data	68
3.6	Tahap Penilaian	68
4.1	Demografi Responden	71
4.2	Analisis Tahap Kepuasan Peserta Program SHIELDS	72
4.3	Tahap Impak Keberkesanan Berdasarkan Aspek Pengetahuan	77
4.4	Tahap Impak Keberkesanan Berdasarkan Aspek Kemahiran	79
4.5	Tahap Impak Keberkesanan Berdasarkan Aspek Sikap	82
4.6	Kepuasan Pelajar Menyertai Program SHIELDS	84
4.7	Aktiviti Yang Digemari Oleh Peserta	87

SENARAI RAJAH

NO. RAJAH	TAJUK	HALAMAN
1.1	Kerangka kajian	19
1.2	Model Kirkpatrick	22
2.1	Aliran Model Maklumat	53

SENARAI SINGKATAN DAN SIMBOL

SINGKATAN		KETERANGAN
SPSS	-	<i>Statistical Package for Social Science</i>
Bil	-	Bilangan
JPN	-	Jabatan Pelajaran Negeri
PPD	-	Pejabat Pelajaran Daerah
STS	-	Sangat Tidak Setuju
TS	-	Tidak Setuju
TP	-	Tidak Pasti
S	-	Setuju
SS	-	Sangat Setuju
EPRD	-	Bahagian Perancangan dan Penyelidikan Dasar
ANOVA	-	<i>Analysis of Variance</i>
SIMBOL		
		KETERANGAN
%	-	Peratus
f	-	Kekerapan
α	-	<i>Alpha</i>
df	-	<i>Degrees of Freedom</i>
p	-	Nilai signifikan

SENARAI LAMPIRAN

LAMPIRAN	TAJUK	HALAMAN
A	Borang Soal Selidik Impak Keberkesanan Program SHILEDSD Terhadap Pembangunan Diri Pelajar	110
B	Taburan Frekuensi Demografi	116
C	Taburan Frekuensi Item-item Soal Selidik	117
D	Ujian ANOVA Sehala Perbezaan Tahap Kepuasan Pelajar Terhadap Program SHIELDS Berdasarkan Umur	130
E	Ujian ANOVA Sehala Perbezaan Impak Keberkesanan Program SHIELDS Terhadap Pembangunan Pelajar	131

BAB 1

PENDAHULUAN

1.1 Pengenalan

Remaja merupakan aset penting kepada masa depan negara. Remaja juga merupakan antara kelompok yang ramai di Malaysia. Namun, remaja juga menjadi bahan bicara masyarakat sekeliling lantaran masalah-masalah atau tingkah laku negatif yang dilakukan oleh kelompok ini. Antara tingkah laku negatif yang sering dikaitkan dengan remaja ialah penyalahgunaan dadah.

Penyalahgunaan dadah merupakan antara isu yang sering dikaitkan dengan remaja. Menurut statistik tangkapan penagih pada tahun 2011 yang dikeluarkan oleh Agensi Anti Dadah Kebangsaan (AADK) menunjukkan seramai 65 peratus adalah terdiri daripada kelompok remaja. Mansor (2005) mendapati kelompok remaja ini mula melibatkan diri dengan penyalahgunaan dadah bermula daripada usia mereka seawal 13 tahun sehinggalah 19 tahun. Usia sebegini sudah diketahui merupakan masa yang sangat aktif bagi mereka.

Menyedari fenomena penyalahgunaan dadah dalam kalangan remaja semakin meningkat, kerajaan melalui Agensi Antidadah Kebangsaan (AADK) iaitu sebuah organisasi yang ditubuhkan untuk menangani isu ini telah melaksanakan pelbagai usaha dan pendekatan dalam bentuk pencegahan mahupun rawatan untuk mengurangkan kadar penagihan dadah di negara ini. Antara usaha yang dijalankan melaksanakan kempen anti dadah ke segenap peringkat sama ada jabatan kerajaan, swasta, pertubuhan bukan kerajaan bahkan ke peringkat sekolah.

Kementerian Pelajaran Malaysia juga turut terlibat dalam memastikan isu penyalahgunaan dadah dalam kalangan remaja dapat dicegah. Melalui kerjasama AADK dan Kementerian Pelajaran Malaysia, satu program bersifat pencegahan telah dilaksanakan dengan tujuan memberikan pendedahan awal terhadap risiko penyalahgunaan dadah dalam kalangan remaja iaitu program yang dinamakan SHIELDS atau Sayangi Hidup Elak Dadah Selamanya.

Pendidikan Pencegahan Dadah (PPDa) ditumpukan di sekolah kerana hasil kajian menunjukkan penagih dadah mula mencuba dadah ketika mereka masih di bangku sekolah lagi iaitu dalam lingkungan usia 13 hingga 17 tahun (Mohd Muzafar Shah & Abdul Malek, 2005). Dengan itu, Program PPDa merupakan salah satu daripada sistem sokongan sekolah ke arah menangani gejala sosial yang melibatkan kalangan murid sekolah. Program PPDa ini harus dapat memupuk semangat jati diri murid yang seterusnya dapat membentuk nilai murni, budi pekerti yang mulia dan terpuji, kerohanian yang luhur dan memiliki perasaan cinta serta sayang kepada diri, keluarga, masyarakat, agama, bangsa dan negara (Mohd Muzafar Shah & Abdul Malek, 2005). Usaha untuk mencegah dadah ditumpukan kepada generasi muda kerana mereka merupakan tulang belakang dan pewaris kepimpinan negara pada masa depan. Seperti yang kita sedia maklum, mencegah adalah lebih baik daripada mengubat. Dengan itu, adalah menjadi tanggungjawab kita bagi memastikan generasi masa hadapan hidup aman dan gembira tanpa dadah.

Pada 28 Februari 1983, Jawatankuasa Kabinet Antidadah telah mengisytiharkan "Dadah Musuh Utama Negara". Dalam hal ini, Kementerian Pelajaran Malaysia telah diberi tanggungjawab untuk merancang dan melaksanakan program Pendidikan Pencegahan Dadah (PPDa) di sekolah. Sasaran utama program ialah kepada murid, guru, kakitangan sekolah dan ibu bapa. Program Pendidikan Pencegahan Dadah di sekolah dilaksanakan secara bersepadu melalui empat strategi utama iaitu Pengurusan dan Kepimpinan, Kurikulum, Kokurikulum dan Pembentukan Sahsiah (Buku Panduan Pelaksanaan PPDa di Sekolah 2003). Matlamat pendidikan pencegahan dadah di sekolah ialah untuk memberi pengetahuan, kesedaran dan keinsafan kepada murid, guru, kakitangan pendidikan dan ibu bapa akan bahaya dadah agar mereka menjauhinya dan berupaya menentang ancaman dadah dengan

meletakkan sasaran "Sekolah Bebas Dadah Tahun 2012" (Buku Panduan Pelaksanaan PPDa di Sekolah 2003).

Pelbagai aktiviti berkaitan program Pendidikan Pencegahan Dadah (Benci Dadah) telah dan sedang dijalankan di semua sekolah di bawah Kementerian Pelajaran Malaysia. Antara aktiviti yang dijalankan di bawah bidang kokurikulum adalah seperti pertandingan permainan antara kelas dan video anti dadah. Video ini ditayangkan di televisyen atau menggunakan komputer untuk memberi pendedahan tentang najis dadah. Unit kokurikulum menubuhkan Kelab PPDa Lencana Anti Dadah untuk membolehkan ahli melibatkan diri dalam aktiviti-aktiviti pencegahan dadah di sekolah (Judy Gan 1995). Ia juga bertujuan agar ahli-ahli kelab meningkatkan kemahiran kepimpinan serta *coping skills* mereka. Pelaksanaan kelab PPDa lencana anti dadah ini adalah serupa dengan kelab-kelab atau persatuan-persatuan lain di sekolah. *Coaching Clinics* diadakan untuk menggalakkan murid-murid menyertai aktiviti-aktiviti sukan dalam masa lapang mereka. Bekas pemain dan jurulatih bola sepak, hoki, squash, tenis atau badminton di peringkat negeri atau negara dijemput untuk mengendalikan aktiviti ini (Judy Gan 1995).

Pertandingan kuiz pencegahan dadah antara kelas dijalankan untuk menilai tahap kesedaran dan pengetahuan murid-murid sekolah mengenai dadah serta memajukan konsep pembelajaran melalui penyertaan. Program Ujian Urin dilaksanakan untuk mengenalpasti murid-murid yang terlibat dengan penyalahgunaan dadah dengan kerjasama pihak pejabat pelajaran daerah. Pemasangan papan tanda anti dadah didirikan di tempat strategik sekitar kawasan sekolah untuk mendorong semua murid serta masyarakat umum menceburi aktiviti sihat di masa lapang mereka (Judy Gan, 1995). Selain itu, ceramah dan pameran anti dadah juga diadakan sempena ambang kemerdekaan. Murid dikehendaki membaca Ikrar Anti Dadah agar mempunyai kesedaran dalam memerangi najis dadah pada setiap masa. Ada juga yang menganjurkan larian anti dadah dengan kerjasama komuniti setempat (Judy Gan, 1995). Program Lima Minit Anti Dadah semasa perhimpunan rasmi atau setiap waktu pembelajaran dan pengajaran dijalankan mengikut garis panduan yang ditetapkan (Judy Gan, 1995). Ini diikuti dengan pertandingan melukis Lukisan Poster Anti Dadah. Semua aktiviti yang dilaksanakan

bermatlamatkan untuk mencegah. Semua ini bertujuan untuk memberi pengetahuan, kesedaran dan keinsafan kepada murid, guru, kakitangan pendidikan dan ibu bapa akan bahaya dadah agar mereka menjauhinya dan berupaya menentang ancaman dadah dengan meletakkan sasaran "Sekolah Bebas Dadah Tahun 2012" (Buku Panduan Pelaksanaan PPDa di Sekolah 2003).

Penubuhan Agensi Dadah Kebangsaan sebagai agensi berwajib menangani masalah dadah pada 7 Februari 1996 adalah melalui percantuman jabatan seperti Pasukan Petugas Anti Dadah (PPAD) Jabatan Perdana Menteri, Bahagian Rawatan dan Pemulihan Dadah (BRPD) Kementerian Dalam Negeri serta cawangan Anti Dadah Polis DiRaja Malaysia. (Dadah Musuh No.1 Negara. 2007). Penubuhan ini menetapkan usaha-usaha membanteras dadah dilaksanakan melalui empat strategi seperti pencegahan, rawatan dan pemulihan, penguatkuasaan dan hubungan antarabangsa. Pertukaran kepada nama Agensi Anti Dadah Kebangsaan (AADK) (menerusi kelulusan Akta Tubuh AADK) dibuat pada 30 Disember 2004. Akta Agensi Anti Dadah Kebangsaan 2004 diwujudkan untuk memantapkan AADK dari segi bidang kuasa dan tanggungjawab sebagai *focal point* dalam menangani masalah dadah di peringkat kebangsaan dan antarabangsa. Manakala peranan AADK untuk menentukan segala usaha negara memerangi ancaman dadah berjalan secara terancang, berarah dan selaras demi mewujudkan satu masyarakat yang bebas daripada dadah (Dadah Musuh No.1 Negara. 2007).

Pelbagai usaha proaktif telah dilaksanakan oleh AADK bagi membendung ancaman penyalahgunaan dadah melalui pelaksanaan program-program pendidikan pencegahan dadah iaitu program Sayangi Hidup Elak Dadah Selamanya (SHIELDS) dan program *Tomorrow's Leader*. Pelaksanaan Program Sayangi Hidup Elak Dadah Selamanya (SHIELDS) adalah untuk meningkatkan kesedaran dan mengupayakan ketahanan diri murid di peringkat sekolah menengah dimana murid dalam lingkungan umur 13 hingga 18 tahun yang dikenalpasti berisiko dalam penyalahgunaan dadah. Sementara matlamat program *Tomorrow's Leader* adalah untuk memastikan murid dan warga institusi pengajian tinggi mempunyai pengetahuan, kesedaran dan kemahiran mengenai gaya hidup sihat tanpa dadah agar mewujudkan Mahasiswa Bebas Dadah 2015. Program *Tomorrow's Leader* dilaksanakan oleh AADK negeri/

daerah di semua institusi pengajian tinggi awam, institusi pengajian tinggi swasta, institut latihan, institut kemahiran, politeknik dan kolej komuniti yang terpilih di seluruh negara. Program ini dilaksanakan mengikut kumpulan sasaran iaitu populasi institusi pengajian tinggi, murid berisiko dan murid yang terlibat dengan penyalahgunaan dadah.

Jadual 1.1 di atas menunjukkan anggaran belanja mengurus dan pembangunan AADK daripada tahun 2007 hingga 2011. Data ini menunjukkan bahawa setiap tahun anggaran belanja mengurus dan pembangunan AADK yang digunakan meningkat dari tahun ke tahun.

Jadual 1.1 : Anggaran Belanja Mengurus dan Pembangunan AADK

Tahun	Mengurus		Pembangunan		Jumlah	
	RM	(%)	RM	(%)	RM	(%)
2007	193.149	81.73%	44.225	18.63%	237.374	100.00%
2008	246.246	83.48%	48.74	16.52%	294.986	100.00%
2009	293.289	75.42%	95.591	24.58%	388.88	100.00%
2010	250.817	84.75%	45.116	15.25%	295.933	100.00%
2011	303	90.56%	31.598	9.44%	334.598	100.00%

Sumber : Data dari Maklumat Dadah 2011, AADK

Merujuk kepada jadual 1.2, berdasarkan sumber yang dikeluarkan AADK menunjukkan dari tahun 2007 hingga ke tahun 2011 jumlah penagih mengikut umur yang dapat dikesan sentiasa menunjukkan peningkatan. Golongan belia iaitu golongan yang berumur dalam lingkungan 19 hingga 39 tahun adalah golongan yang tertinggi sekali iaitu seramai 8,513 orang, manakala yang kedua tertinggi adalah golongan dewasa iaitu umur dalam lingkungan lebih daripada 40 tahun adalah seramai 2,134 orang. Bilangan remaja yang berumur 13 sehingga 19 tahun menunjukkan peningkatan yang ketara bagi jumlah kes penagihan. Ini menunjukkan *trend* penagihan bermula daripada seawal umur remaja sentiasa menunjukkan peningkatan.

Jadual 1.2 : Jumlah Penagih dikesan mengikut umur apabila ditangkap 2007 -2011

Tahun	< 13	13-15	16-19	20-24	25-29	30-34	35-39	≥ 40
2007	0	26	611	2345	2720	2700	2099	3869
	0.00%	0.18%	4.25%	16.32%	18.79%	18.79%	14.61%	26.92%
2008	0	11	464	1845	2405	2325	1779	3471
	0.00%	0.09%	3.77%	15.00%	19.55%	18.90%	14.46%	28.22%
2009	0	47	623	2682	3474	3219	2236	3178
	0.00%	0.30%	4.03%	17.35%	22.47%	20.82%	14.46%	20.56%
2010	3	83	2610	5467	4993	3002	2720	4240
	0.01%	0.36%	11.28%	23.65%	21.60%	12.99%	11.77%	18.34%
2011	14	33	819	2450	2415	1906	1351	2134
	0.13%	0.30%	7.36%	22.03%	21.71%	17.14%	12.15%	19.19%
	< 13	13-15	16-19	20-24	25-29	30-34	35-39	≥ 40
Purata								
(5thn)	3	40	1025	2958	3201	2630	2037	3378
	0.02%	0.26%	6.71%	19.37%	20.96%	17.22%	13.34%	22.12%
Tahun 2011	Remaja (13-18 thn)			Belia (19-39 thn)			Dewasa (≥ 40 thn)	
	461 org			8513 org			2134 org	
	4.14%			76.54%			19.19%	

Sumber : Data dari Maklumat Dadah 2011, AADK

Merujuk kepada jadual 1.3, berdasarkan sumber yang dikeluarkan AADK menunjukkan Statistik Tahun 2011, jumlah penagih mengikut etnik. Etnik Melayu merupakan penagih baru teramai yang dikesan sepanjang tahun 2011 iaitu seramai 5,706 orang (82.03%) begitu juga untuk penagih berulang seramai 3,051 orang (71.99%). Jika dibandingkan dengan tiga kaum di Malaysia penagih baru untuk etnik Cina seramai 432 orang (6.21%) manakala etnik India seramai 672 orang (9.66%) begitu juga dengan penagih berulang etnik Cina seramai 554 orang (13.07%) manakala etnik India seramai 604 orang (14.25%). Secara keseluruhannya jumlah penagih baru dan penagih berulang bagi etnik Melayu menunjukkan bilangan penagih yang paling ramai.

Mengikut program pengawalan dadah Antarabangsa Bangsa-Bangsa Bersatu (UNDCP) menyenaraikan Malaysia terletak ditempat kelima dirantau Asia Tenggara mempunyai bilangan penagih dadah paling ramai selepas Filipina, Vietnam, Indonesia dan Thailand. Bermula pada tahun 1983, kerajaan telah melaksanakan satu pendekatan baru dalam usaha memerangi wabak dadah di negara ini. Masalah dadah

telah dilabelkan sebagai satu ancaman kepada keselamatan negara. Pengisytiharan ini dibuat memandangkan bahawa penagihan dadah dalam negara akan mencapai tahap wabak serius sekiranya langkah-langkah tegas tidak diambil untuk membanterasnya (Agensi Anti Dadah Kebangsaan). Seperti yang termaktub dalam Dasar Dadah Negara iaitu mewujudkan negara Malaysia yang bebas dari ancaman gejala dadah menjelang tahun 2015 bagi menjamin kesejahteraan hidup masyarakat dan mengekalkan kestabilan dan ketahanan nasional.

Jadual 1.3 : Statistik Tahun 2011 : Jumlah Penagih Mengikut Etnik

KATEGORI		STATUS KES					
		BARU		BERULANG		JUMLAH	
		BIL.	%	BIL.	%	BIL.	%
ETNIK	MELAYU	5,706	82.03	3,051	71.99	8,757	78.23
	CINA	432	6.21	554	13.07	986	8.81
	INDIA	672	9.66	604	14.25	1,276	11.40
	PRIBUMI SABAH	72	1.04	7	0.17	79	0.71
	PRIBUMI SARAWAK	44	0.63	2	0.05	46	0.41
	LAIN-LAIN	30	0.43	20	0.47	50	0.45
	JUMLAH	6,956	100	4,238	100	11,194	100

Sumber : Data dari Maklumat Dadah 2011, AADK

Banyak program pencegahan tidak dirancang, antara langkah pencegahan awal yang dilakukan oleh AADK dalam Institusi Pendidikan Bebas Dadah yang merangkumi program SHIELDS. Program SHIELDS merupakan program berbentuk kem motivasi, ceramah, latihan dalam kumpulan dan pelbagai aktiviti bertujuan untuk meningkatkan kesedaran di kalangan murid sekolah menengah yang berumur antara 13 hingga 18 tahun. Tujuan utama program SHIELDS dilaksanakan adalah untuk membendung murid sekolah menengah yang berisiko terlibat dengan penyalahgunaan dadah dan yang mempunyai masalah dadah supaya tidak terus terlibat dengan penyalahgunaan dadah.

1.2 Latar Belakang Masalah

Menurut Jamaludin Ahmad (2009), masalah dadah adalah masalah sejagat dan satu-satunya masalah sosial paling rumit yang sedang dihadapi oleh negara. Sehubungan itu, pihak kerajaan telah membelanjakan beratus-ratus juta ringgit untuk memerangi gejala penagihan dadah namun masih lagi belum menampakkan keberkesanan yang positif. Walaupun terdapat organisasi yang sentiasa berkempen untuk pencegahan dadah tetapi masalah ini masih menjadi masalah utama negara. Apa yang paling membimbangkan ialah penyalahgunaan dadah dalam kalangan remaja semakin berleluasa dan masih belum dapat diselesaikan. Di samping itu, penyalahgunaan dadah berkait rapat dengan pelbagai penyakit sosial seperti pelacuran, lepak, perjudian dan HIV/AIDS. Perkara inilah yang banyak menggugat dan memudaratkan keadaan sesebuah negara sama ada dalam bidang ekonomi, sosio budaya, politik mahupun keselamatan.

Kerajaan telah memperuntukan sehingga 10.8% peruntukan dalam bajet 2012 kepada Kementerian Kesihatan untuk mengatur pelbagai strategi pencegahan awal bagi menangani permasalahan penyalahgunaan dadah dalam kalangan murid. Bagi menangani masalah penyalahgunaan dadah dalam kalangan murid sekolah, kerajaan melalui AADK telah mengatur pelbagai program dan aktiviti di bawah Pelan Strategik AADK 2011–2015. Salah satu program yang telah dilaksanakan ialah program SHIELDS (Sayangi Hidup Elak Dadah Selamanya). Program ini disasarkan kepada golongan remaja yang berusia 13 tahun hingga 18 tahun yang dikenalpasti berisiko dalam penyalahgunaan dadah. Kajian yang dilakukan oleh Mahmood Nazar dan rakan-rakan pada tahun 2005 menunjukkan penagih mula mencuba dadah dalam lingkungan umur tersebut. Sehubungan dengan itu, matlamat utama program SHIELDS dilaksanakan adalah untuk membendung pelajar yang mempunyai masalah dengan dadah daripada terus terlibat dengan penyalahgunaan dadah dan bagi memastikan murid berisiko tidak terlibat dengan masalah penyalahgunaan dadah.

Program SHIELDS merupakan satu program yang baharu dilaksanakan pada tahun 2011. Program ini dijalankan sekali dalam setahun selama 4 hari 3 malam di bawah kendalian oleh Agensi Antidadah Kebangsaan (AADK) dengan kerjasama dengan Kementerian Pelajaran Malaysia (KPM), Kementerian Kesihatan Malaysia

(KK), Jabatan Agama Islam Negeri, Jabatan Pertahanan Awam Malaysia (JPA) dan Polis Diraja Malaysia (PDRM). Program yang dilaksanakan ini turut mendapat kerjasama daripada Pejabat Pelajaran Daerah yang melibatkan peserta-peserta dari sekolah menengah yang berisiko tinggi. Para peserta dipilih secara rawak oleh guru bimbingan dan kaunseling dan senarai nama murid dihantar kepada Pejabat Pelajaran Daerah dan AADK untuk proses ujian urin. Jika didapati murid tersebut positif urin, murid tersebut dicadangkan untuk menyertai program SHIELDS. Pengisian program SHIELDS terdiri daripada latihan dalam kumpulan (LDK) atau perbincangan dalam kumpulan, ceramah, ujian urin, kuliah maghrib, riadah, aktiviti luar atau fizikal, bicara hati dan penilaian program.

Pelbagai kemungkinan akan berlaku jika program SHIELDS ini tidak dilaksanakan dan akan mendatangkan kemudaratan kepada pelbagai pihak. Maka, pencegahan perlu dilakukan supaya masalah dadah ini dapat dibendung demi kepentingan dari segi ekonomi, agama, sosial dan negara. Walaupun program SHIELDS ini telah dijalankan dengan melibatkan sekolah-sekolah terpilih di daerah setiap negeri, masih lagi terdapat remaja yang terlibat dengan penyalahgunaan dadah dengan merujuk kepada Jadual 1.1 dan Jadual 1.2 yang telah dinyatakan sebelum ini.

Persoalannya, adakah jenis-jenis aktiviti dan program yang dijalankan dalam program SHIELDS yang berkonsep santai akan bersesuaian dengan sasaran peserta yang disasarkan? Namun demikian, walaupun kerajaan telah meletakkan sasaran "Sekolah Bebas Dadah Tahun 2012" tetapi masih terdapat murid sekolah terlibat dalam penyalahgunaan dadah. Adakah program-program yang dijalankan dinilai keberkesannya? Bagaimanakah pula dengan bajet negara untuk mentadbir dan menguruskan program tersebut? Bagaimanakah program-program yang menelan berjuta-juta ringgit ini dinilai dari segi keberkesanan atau hasilnya kepada murid? Dunia digital kini membolehkan generasi Y mudah mendapat maklumat dari media elektronik tanpa sempadan. Sejauhmanakah media elektronik memainkan peranannya dalam menyebarkan bahaya dadah? Adakah program yang dilaksanakan dapat menarik minat dan mampu memberi impak kepada pelajar?

Justeru itu, untuk memulihkan fenomena tersebut ke arah yang lebih baik dan positif, transformasi perlu dibuat bermula dari akar umbinya. Individu yang masih berada di alam persekolahan perlu didorong untuk mengubah gaya hidup mereka demi kesejahteraan hidup. Feigelman dan Feigelman (1993) dalam Mohanaraj (2003) menyatakan bahawa zaman kanak-kanak ke alam remaja merupakan zaman yang penuh dengan pelbagai pergolakan masalah dan diiringi pelbagai bentuk cabaran. Dalam mengatasi masalah ini remaja akan mencari jalan penyelesaian yang lebih mudah iaitu dengan melibatkan diri dalam penyalahgunaan dadah. Oleh itu, pembangunan pelajar secara menyeluruh dan bersepadu perlu dilihat serta mengkaji kesan program SHIELDS yang dijalankan terhadap mereka.

Jadual 1.4 : Perincian Pengisian Program SHIELDS

Pengisian Program SHIELDS	Aktiviti
Latihan Dalam Kumpulan (LDK)	LDK 1 – Faktor Berisiko dan Faktor Pelindung
	LDK 2 – Pengurusan Masa
	LDK 3 - Bingo
	LDK 4 – Kemahiran Asertif
	LDK 5 – Membuat Keputusan
	LDK 6 – Senario (Buat skrip dan Lakonan)
Ceramah	Kesan Buruk Penagihan Dadah (Kementerian Kesihatan Malaysia)
	Nilai Ilmu, Diri, Keluarga, Masyarakat dan Negara (Jabatan Pelajaran Negeri)
Ujian Urin	Pengesanan awal terhadap pengambilan dadah di kalangan murid
Kuliah Maghrib/ Pendidikan Moral	Mengenal Diri
	Matlamat Hidupku
	Sayangi Ibu Bapa
	Guru Pelita Hidup
	Seribu Langkah Menuju Bahagia
	Kejayaan Diri
Riadah, aktiviti luar /fizikal	Sukaneka/ Pertandingan Sukan/ Kawad
Bicara Hati	Ikrar Antidadah
	Sesi Bersama Ibu Bapa Murid
Penilaian Program	Soal Selidik Keberkesanan Pelaksanaan Program

Peningkatan sehingga 10.8% peruntukan dalam Bajet 2012 untuk Kementerian Kesihatan dikeluarkan oleh Kementerian Kewangan Malaysia menunjukkan bahawa peruntukan untuk sektor kesihatan telah meningkat. Sehubungan itu, Kementerian Kesihatan berharap akan mendapat peruntukan yang lebih besar dalam belanjawan 2013 bagi membolehkan lebih banyak program penyelidikan dan pembangunan (R&D) dapat dijalankan (Berita Harian, 23 Nov 2012). Hal ini demikian kerana latihan merupakan faktor yang penting bagi sesebuah organisasi bagi menghadapi perkembangan dan cabaran.

Di Amerika Syarikat dianggarkan USD40 billion setahun dibelanjakan untuk program latihan oleh syarikat-syarikat untuk melatih eksekutif dan pengurus mereka (Mann & Robertson, dalam Junaidah 2002). Manakala di Malaysia sebanyak RM 400 juta di peruntukkan dalam Rancangan Malaysia Kelapan untuk program latihan (Junaidah, 2002). Ini menunjukkan bahawa perbelanjaan yang besar diperlukan untuk mengurus tadbir program pembangunan dan latihan.

Selain itu juga, pelbagai usaha telah dijalankan oleh pelbagai pihak di negara kita terutamanya pihak kerajaan dan NGO dalam menangani masalah penyalahgunaan dadah. Namun kadar penglibatan penyalahgunaan dadah dalam kalangan masyarakat masih di takuk lama malah semakin meningkat dari semasa ke semasa.

1.3 Pernyataan Masalah

Pendekatan pendidikan disifatkan sebagai benteng utama yang dapat menghalang generasi muda daripada terlibat dalam kegiatan jenayah dadah. Melalui pendekatan pendidikan ini, kesedaran tentang akibat kegiatan dadah dapat diterapkan sehingga wujud perasaan benci dalam kalangan generasi muda sama ada di peringkat pendidikan pra-sekolah sehinggalah peringkat tertinggi. Sehubungan dengan itu, Kementerian Pelajaran Malaysia (KPM) telah memberi kerjasama yang secukupnya dengan pihak berkuasa seperti Polis DiRaja Malaysia (PDRM), Agensi Dadah Kebangsaan (AADK) dan Pertubuhan Bukan Kerajaan (NGO) dengan menganjurkan

pelbagai program untuk mengajak para pelajar supaya bersama-sama memerangi jenayah dadah.

Kementerian Pelajaran Malaysia telah mengatur pelbagai strategi pencegahan awal bagi menangani masalah penyalahgunaan dadah dalam kalangan murid untuk mewujudkan sekolah bebas dari najis dadah. Salah satu daripada strategi tersebut ialah melalui pelaksanaan Program Pendidikan Pencegahan Dadah (PPDa) di sekolah. Program tersebut ditumpukan di sekolah kerana kajian menunjukkan bahawa penagih dadah mula mencuba dadah ketika mereka masih di bangku sekolah lagi iaitu dalam lingkungan usia 13 hingga 17 tahun (Mohd Muzafar Shah & Abdul Malek, 2005). Lantaran itu, Program PPDa merupakan salah satu daripada sistem sokongan sekolah ke arah menangani gejala sosial yang melibatkan golongan pelajar sekolah.

Salah satu strategi yang dilaksanakan bagi mengurangkan dan seterusnya membendung masalah dadah dalam sesebuah negara ialah melalui pencegahan yang lazimnya meliputi pendidikan pencegahan umum dan khusus. Dalam artikel Program Pendidikan Pencegahan Dadah oleh Profesor Dr. Mahmood Nazar Mohamed ada menyatakan tentang hasil kajian pendidikan pencegahan dadah di sekolah adalah berkesan dan boleh dipraktikkan bagi mengurangkan masalah dadah dalam jangka masa panjang (Dusenbury, 1996; Botvin, 1997; Hansen, 1992; Perry, Kelder, Murray & Klepp, 1992). Menyedari kepentingan program pendidikan pencegahan dadah, Kementerian Pendidikan Malaysia dengan kerjasama Pertubuhan Mencegah Dadah Malaysia (PEMADAM) telah melancarkan Program Skim Lencana Anti Dadah (SLAD) pada tahun 1986 di sekolah-sekolah di Malaysia dengan penerbitan Buku Log SLAD yang ditaja oleh Hong Kong dan Shanghai Bank. Program-program Pendidikan Pencegahan Dadah (PPDa) yang utama di sekolah rendah terdiri daripada Program Intelek Asuhan Rohani (PINTAR) dan Program Sifar Dadah Sekolah Rendah (PROSIDAR). Program PINTAR melibatkan murid tahun empat hingga tahun enam merangkumi lebih kurang 800 buah sekolah rendah di Malaysia. Manakala, Program PROSIDAR pula melibatkan semua sekolah rendah yang terdiri dari murid tahun satu hingga tahun enam di Malaysia. Program PROSIDAR telah dilancarkan oleh Bahagian Pengurusan Sekolah Harian untuk menggantikan Program PINTAR mulai Jun 2008.

Manakala Program SHIELDS yang dikhususkan untuk murid sekolah menengah dijalankan dengan menerapkan pengetahuan, kefahaman dan kemahiran mengenai gaya hidup sihat dan kaedah menangani pengaruh negatif tersebut dapat dijalankan supaya memberi kesedaran tentang bahaya dadah dan intervensi seterusnya tidak terus terjebak dengan gejala tersebut. Program SHIELDS ini bermatlamat untuk membendung murid yang bermasalah dadah daripada terus terlibat dengan penyalahgunaan dadah dan juga memastikan murid yang berisiko tidak terlibat dengan masalah penyalahgunaan dadah.

Banyak kajian mendapati bahawa pencegahan dan pendidikan yang baik menekankan empat aspek utama pembangunan peserta yang mengambil kira daripada perancangan sehingga tindakan susulan selepas program tersebut tamat. Empat aspek pembangunan pelajar tersebut ialah pembangunan jasmani, emosi, rohani dan intelek. Melihat kepada modul program SHIELDS yang digunakan dalam menjalankan program pencegahan ini, didapati program SHIELDS ini telah memiliki empat kriteria ini. Walaupun telah dua tahun dilaksanakan (bermula daripada tahun 2011), sehingga kini masih tidak ada kajian dan penyelidikan yang khusus dibuat mengenai keberkesanan program SHIELDS ini. Sehingga kini kajian yang dibuat ke atas program ini hanya menumpukan kepada kepuasan pelajar terhadap program yang dihadiri. Kirkpatrick (1998) melihat kajian seperti ini sebagai *smile paper* sahaja kerana tidak meninjau dengan mendalam perubahan yang berlaku kepada pelajar. Kajian seperti ini bukan sahaja tidak komprehensif bahkan tidak melibatkan penilaian terhadap kurikulum modul itu sendiri. Apakah program SHIELDS ini mencapai matlamatnya? Sehubungan itu, kajian perlu dilakukan untuk mengenalpasti perkara ini.

Walaupun mempunyai elemen pembangunan yang diharapkan, sehingga kini program SHIELDS yang hampir masuk tahun kedua perlaksanaannya masih tidak dikaji dari segi impaknya kepada pembangunan pelajar secara menyeluruh. Bahkan sehingga kini tidak ada laporan tindakan susulan dipaparkan untuk memberikan impak program ini terhadap pembangunan pelajar. Apakah program SHIELDS memberikan impak terhadap pembangunan jasmani, emosi, rohani dan intelek pelajar? Komponen manakah yang perlu diberikan penekanan untuk

penambahbaikan? Kajian perlu dilakukan untuk mengenal pasti pembangunan murid dalam empat aspek ini. Hasil kajian ini akan dapat digunakan untuk menambahbaikan program SHIELDS dari segi kandungan, perancangan, pengendalian dan tindakan susulan selepas program dan tumpuan yang perlu diberikan dalam semua fasa tersebut.

1.4 Objektif Kajian

Kajian yang dijalankan ini adalah bertujuan untuk mengkaji kesesuaian dan keberkesanan program SHIELDS. Secara khususnya, objektif kajian ini ialah untuk:

- i. Mengkaji kepuasan pelajar terhadap program pencegahan dadah SHIELDS
- ii. Mengkaji impak program pencegahan dadah SHIELDS ke atas pembangunan pelajar dari aspek pengetahuan, kemahiran dan sikap
- iii. Memberikan cadangan penambahbaikan program pencegahan dadah SHIELDS untuk memastikan keberkesanannya.

1.5 Persoalan Kajian

Berdasarkan kajian keberkesanan yang menekankan pencapaian objektif sesuatu program setelah program dilaksanakan, aspek pengetahuan dan kemahiran yang menjadi tumpuan program ini dan berdasarkan jangka masa pelaksanaan Program Kem Sayangi Hidup Elak Dadah Selamanya (SHIELDS) setakat ini di sekolah-sekolah menengah di daerah Muar dan Ledang. Maka timbul persoalan kajian seperti disenaraikan :

- i. Apakah tahap kepuasan peserta terhadap Program SHIELDS?

- ii. Adakah tahap impak keberkesanan Program SHIELDS ke atas pembangunan diri pelajar dari aspek pengetahuan, kemahiran dan sikap?
- iii. Apakah cadangan penambahbaikan dalam Program SHIELDS untuk memberi impak keseluruhan kepada pelajar?

1.6 Skop Kajian

Kajian dan penelitian perlu dilakukan terhadap bahan program atau aktiviti yang memberi kesan yang positif samada jangka panjang atau jangka pendek untuk mencegah penyalahgunaan dadah dalam kalangan pelajar. Sehubungan itu, aspek yang ingin dikaji ialah tentang kepuasan pelajar terhadap program SHIELDS serta impak program pencegahan SHIELDS terhadap pembangunan jasmani, emosi, rohani dan intelek.

Kajian impak program pencegahan dadah dalam kalangan pelajar kurang dijalankan dengan teliti. Penilaian yang dijalankan biasanya mengenai kepuasan peserta terhadap program yang dijalankan. Namun begitu penilaian program tersebut tidak menyentuh empat aspek pembangunan pelajar hasil daripada penglibatan dalam program pencegahan dadah.

1.7 Batasan Kajian

Kajian ini menjurus kepada program pencegahan dadah di sekolah-sekolah menengah. Jangka masa yang diberikan untuk kajian ini adalah sangat terhad untuk mendapatkan maklumat yang lebih terperinci memandangkan masa yang diberikan terlalu singkat iaitu selama 4 bulan sahaja. Hal ini demikian kerana pengumpulan data dan maklumat memerlukan masa yang agak panjang terutamanya pengumpulan data daripada responden, peserta-peserta program dan lain-lain bagi membantu melengkapkan lagi maklumat kajian ini.

Kajian ini hanya dilaksanakan dalam kalangan peserta yang terlibat secara langsung dalam program SHIELDS di lima daerah di Negeri Johor. Hasil kajian ini tidak boleh digeneralisasikan kepada populasi peserta di seluruh Malaysia. Hasil kajian terbatas kepada populasi lima daerah yang berkaitan sahaja. Dapatan kajian juga sangat bergantung pada kejujuran peserta-peserta yang telah dipilih sebagai responden dalam memberikan jawapan dengan tepat dan benar kepada soal selidik yang dikemukakan.

Bagi melengkapkan dan menyempurnakan kajian ini memerlukan data dan maklumat yang lebih terperinci. Namun begitu terdapat kekangan dari segi sumber maklumat yang terhad memandangkan kurangnya penyelidikan yang mengkaji mengenai program pendidikan pencegahan dadah di sekolah-sekolah dan juga kajian yang berkaitan dengan undang-undang dadah di Malaysia. Keadaan ini menyukarkan lagi untuk mendapatkan maklumat yang lebih spesifik dan mendalam mengenai tajuk kajian ini.

1.8 Kepentingan Kajian

Kajian ini diharapkan dapat menilai kesesuaian dan keberkesanan program daripada beberapa aspek seperti kesesuaian aktiviti yang dijalankan sepanjang kursus, keupayaan ahli jawatan kuasa merancang dan melaksanakan program, fasilitator dan kemantapan sistem yang digunakan. Input ini akan dapat digunakan oleh jentera pentadbiran negara secara amnya dan pihak yang terlibat dalam melaksanakan program iaitu pihak Agensi Anti Dadah Kebangsaan, Pejabat Pelajaran Daerah, Jabatan Pelajaran Negeri secara khasnya untuk merencanakan pendekatan yang lebih berkesan. Maklumat ini boleh digunakan untuk menyediakan program yang lebih mantap dan mampu menyelesaikan masalah penyalahgunaan najis dadah.

Hasil dapatan dari kajian ini juga diharapkan dapat memberi manfaat kepada murid, guru, ibu bapa dan masyarakat. Antara kepentingan kajian ialah dapat memberi kesedaran terhadap individu terutamanya golongan pelajar terhadap penyalahgunaan dadah. Ini penting agar murid dapat menghindarkan diri mereka dari

dibelenggu dadah seterusnya mampu merealisasikan misi dan visi ke arah negara bebas dadah menjelang 2015. Malah program ini memberi motivasi kepada murid untuk memilih rakan yang baik dalam usaha untuk menghindarkan diri dari terus terjebak dalam penyalahgunaan dadah seterusnya membolehkan ibu bapa sedar terhadap peranan dan tanggungjawab mereka dalam mendidik anak-anak.

Kajian ini juga penting dalam memberi kesedaran kepada para pendidik untuk bersama-sama membantu mencegah penyalahgunaan dadah dalam kalangan pelajar. Tidak ketinggalan, turut memberi kesedaran kepada keluarga, anggota masyarakat dan komuniti sekolah tentang pentingnya kerjasama bagi mewujudkan langkah pencegahan untuk memerangi gejala penagihan dadah yang wujud dalam kalangan pelajar. Sehubungan itu, aspirasi negara dapat dicapai dan dapat melahirkan generasi belia yang positif terutamanya dalam pembangunan modal insan yang lebih mantap. Justeru itu para pelajar mampu dengan sendirinya menolak pengaruh luar yang menyebabkan penyalahgunaan dadah selaras dengan perancangan strategik 25 tahun yang mengalih penumpuan daripada fokus kepada dadah kepada fokus kepada individu. Seandainya individu boleh membentuk daya tahan yang tinggi terhadap dadah, maka permintaan terhadap dadah dapat dihapuskan (Mahmood Nazar Mohamed).

Kajian ini penting kepada AADK kerana dapatan dari kajian ini dijangkakan dapat memberikan maklum balas kelemahan dan kemampuan modul program pencegahan dadah SHIELDS. Pengetahuan mengenai kelemahan ini akan membolehkan pembuat modul membuat penambahbaikan dengan segera. Maklumat-maklumat yang diperolehi membolehkan AADK merangka program yang lebih mantap dan mampu membendung penyalahgunaan dadah dalam kalangan pelajar. Justeru itu, hasil kajian ini boleh dijadikan asas yang kukuh untuk membuat penambahbaikan terhadap kandungan modul program pencegahan dadah SHEILDS.

Hasil kajian ini juga dapat memberikan input yang berguna kepada para fasilitator modul program pencegahan dadah SHIELDS terhadap kebolehan dan kemampuan mereka menyampaikan ilmu dengan lebih berkesan dan manfaat menggunakan modul pencegahan tersebut. Sehubungan itu, fasilitator dapat

mempelbagaikan pendekatan yang sesuai semasa mengendalikan program di masa hadapan. Tidak ketinggalan, hasil kajian ini dapat memberikan AADK peluang untuk merangka garis panduan yang lebih komprehensif semasa merancang dan mengendalikan modul program pencegahan dadah dalam kalangan pelajar. Garis panduan yang dihasilkan akan mencakupi empat aspek pembangunan pelajar iaitu pembangunan jasmani, emosi, rohani dan intelek. Hasil kajian akan dapat memberikan AADK meneliti keberkesanan program pencegahan dadah SHIELDS yang dikendalikan.

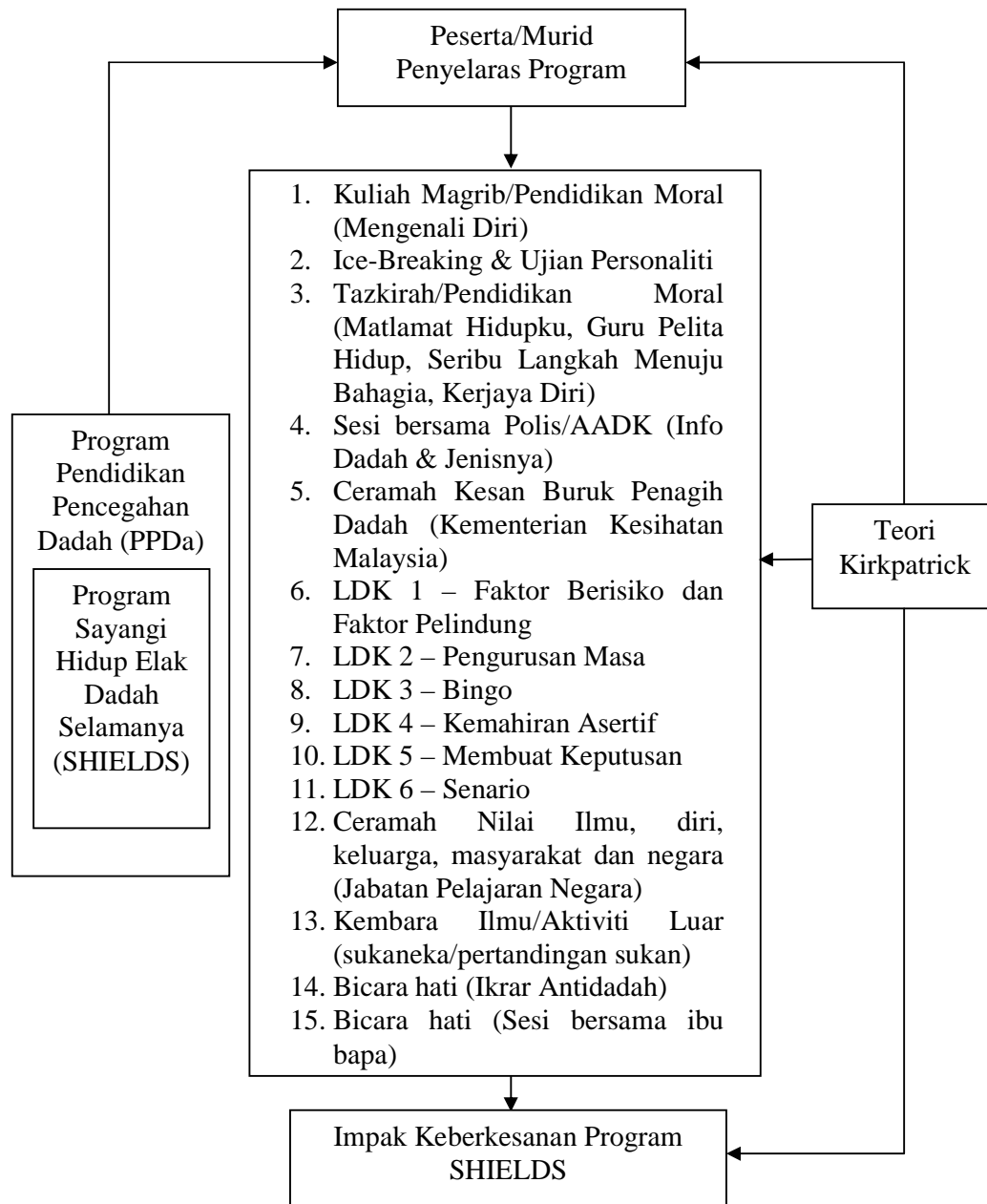
1.9 Konseptual Kajian

Kajian ini berbentuk penilaian terhadap impak program SHIELDS yang dilaksanakan oleh AADK. Impak program ini melihat keberkesanan dari sudut organisasi (penganjuran), peserta dan komuniti (masyarakat, ibu bapa). Kajian ini dijalankan merupakan adaptasi dari Model Kirkpatrick (1998).

Penggunaan model ini diguna pakai untuk menilai keberkesanan sesuatu program yang dijalankan. Menurut Ibrahim Mamat (2006), penilaian ialah proses mendapatkan dan mengumpul maklumat yang berguna untuk dijadikan pilihan tertentu bagi membuat keputusan. Kirkpatrick (1994) mendefinisikan penilaian sebagai mengukur perubahan tingkah laku yang berlalu sebagai satu keputusan atau hasil dalam program latihan. (Fisher C.D *et. al.* 1990) menyatakan penilaian sebagai satu proses untuk menentukan sejauh mana aktiviti latihan yang dijalankan telah mencapai matlamat yang ditetapkan. Objektif asas penilaian ialah menentukan sama ada latihan tersebut telah mencapai objektifnya atau tidak.

1.9.1 Kerangka kajian

Kajian ini dijalankan berdasarkan kepada kerangka kajian seperti di bawah.

Rajah 1.1 Kerangka kajian

1.9.2 Teori Kajian Kirkpatrick

Model Penilaian yang akan digunakan dalam kajian ini ialah Model Penilaian Kirkpatrick (1998) melalui Penilaian Empat Tahap iaitu tahap reaksi, tahap pembelajaran, tahap tingkah laku dan dan tahap keberhasilan (Rujuk Rajah 1.1).

Pada tahap reaksi dalam aspek penilaian, tahap ini mengukur bagaimana individu yang terlibat dengan program latihan memberikan reaksi terhadap program yang telah disertai. Malah, ia juga merujuk kepada mengukur tahap kepuasan pelanggan. Reaksi terhadap latihan adalah penting dan perlu mendapatkan reaksi yang positif serta memberikan hasil. Dalam proses ini, pengkaji ingin mengenalpasti apakah pandangan peserta terhadap kandungan program, teknik atau kaedah penyampaian dan teknik pengajaran yang digunakan, persekitaran tempat pembelajaran serta peralatan latihan yang digunakan.

Bagi tahap pembelajaran, ia boleh ditafsirkan sebagai tahap di mana peserta mengalami perubahan tingkah laku, peningkatan pengetahuan dan peningkatan kemahiran sebagai hasil daripada menyertai program latihan (Kirkpatrick, 1994). Pembelajaran merupakan proses atau pengalaman peserta yang menghadiri program latihan dalam mendapatkan pengetahuan atau kemahiran baru. Untuk tahap tingkah laku pula diterjemahkan sebagai tahap di mana perubahan terhadap tingkah laku berlaku disebabkan oleh peserta menyertai program latihan. Tahap tingkah laku merujuk kepada sejauh mana perubahan tingkah laku berlaku kesan daripada program latihan yang dihadiri oleh mereka. Tahap keberhasilan pula melihat bagaimana keberkesanan serta impak hasil daripada program latihan yang dihadiri oleh peserta program di mana kesan yang nyata yang boleh tunjukkan oleh peserta.

Rasionalnya dalam kajian yang dijalankan ini menggunakan Model Kirkpatrick sebagai rekabentuk terawal dan susun atur untuk penilaian latihan yang mana pengaruh populariti model ini dapat dilihat daripada beberapa faktor. Model ini telah memperkenalkan keperluan kepada keprofesionalan latihan untuk memahami proses penilaian latihan yang berbentuk sistematik (Shelton & Alliger, 1993). Ianya melengkap sistem yang terus terang (*straightforward system*) atau dalam bahasa yang mudah, model ini digunakan berkaitan dengan *outcome* latihan dan jenis informasi yang membolehkan ianya melengkap untuk menilai terhadap keluasan mana-mana program latihan bagi pencapaian matlamat. Model ini telah menegaskan bahawa informasi terhadap *outcome* di tahap empat merupakan tahap yang sangat bernilai atau informasi deskriptif berkaitan latihan yang telah dicapai. Bagi para penganjur profesional latihan dalam organisasi, fokus keperluan yang utama ini

adalah begitu sepadan dengan orientasi keuntungan yang kompetatif daripada penajanya.

Model empat tahap ini sesungguhnya telah memberikan kaedah kepada jurulatih dalam organisasi untuk mengetahui pencapaian yang telah mereka lakukan dalam terma perniagaan. Populariti model empat tahap ini juga merupakan fungsi terhadap potensinya bagi memudahkan proses yang kompleks dalam penilaian latihan. Model ini melakukan beberapa kaedah; menggambarkan panduan yang jelas berkaitan jenis-jenis persoalan dan kriteria yang bersesuaian dan mengurangkan tuntutan pengukuran terhadap penilaian latihan.

Model Kirkpatrick telah memberikan sumbangan yang sangat bernilai kepada pemikiran dan pengamalan dalam bidang penilaian latihan. Ianya membantu memfokuskan amalan dalam penilaian latihan bagi pencapaian *outcome*, (Newstrom, 1995), telah menggalakkan penekanan bahawa pengukuran *single outcome* tidak membayangkan kecukupan terhadap program latihan sesebuah organisasi yang sangat kompleks dan menegaskan betapa pentingnya menyelidiki kepelbagaian pengukuran bagi keberkesanan sesuatu latihan. Model ini juga memberikan kesedaran betapa pentingnya memikirkan tentang penilaian dalam terma sesuatu perniagaan (Wang, 2003).

Berdasarkan kepada Model Penilaian Kirkpatrick (1998), pada asasnya keempat empat tahap adalah penting untuk memberikan informasi yang bernilai. Meskipun tahap 1, ianya kelihatan seolah-olah menggambarkan tahap kepuasan peserta sahaja, tetapi ia sebenarnya membantu jurulatih (*trainer*) untuk menentukan bagaimana” keberkesanan program latihan dan “bagaimana” ianya boleh dipertingkatkan. Giber et al. (2000) dalam penyelidikannya terhadap program pembangunan kepimpinan mendapati 93% diukur melalui reaksi, 33% pembelajaran, 86% perlakuan, dan 73% hasil, dan menegaskan bahawa “ *the success of leadership development program should be observed in “how” participants use their education and respond to it*”. Yang lebih utamanya model ini membincangkan bagaimana dan mengapa (*why*) atau sebab sesuatu penilaian itu perlu dilaksanakan, iaitu objektif penilaian itu sendiri.

Rajah 1.2 : Model Kirkpatrik

1.10 Definisi Istilah dan Operasi

1.10.1 Dadah

Dadah ialah apa-apa juga bahan kimia, samada asli atau tiruan, apabila dimasukkan ke dalam tubuh secara disuntik, dihidu, dihisap atau dimakan boleh mengubah fungsi tubuh badan seseorang atau organisma dari segi fizikal atau mental.

Allster Vale (2003), mentakrifkan dadah sebagai apa sahaja bahan *chemical substance* yang apabila masuk ke dalam tubuh manusia menyebabkan perubahan sama ada daripada aspek kebaikan atau keburukan. Penggunaannya boleh dilakukan dengan cara dihidu, ditelan, disuntik atau diminum dan tabiat pergantungan kepada dadah amat sukar dikekang dan diatasi.

Sementara, Abdul Ghafar Taib (1995), menyatakan istilah dadah (*drug*) mempunyai definisi yang neutral, luas dan umum. Penggunaan istilah (*drug*) perlu digunakan bersama dengan perkataan *use*, *misuse* atau *abuse* untuk menggambarkan keadaan penggunaan yang berbeza-beza. Ianya berbeza dengan istilah dadah yang mempunyai definisi yang lebih khusus iaitu menggambarkan sesuatu yang jijik dan mesti dijaui.

Manakala Abdul Ghafar Taib (1995), mendefinisikan dadah sebagai bahan yang mendatangkan kemudaratan kepada kesihatan seseorang daripada segi jasmani (fizikal), rohani (mental dan emosi) serta tingkah laku pengguna apabila digunakan. Akibatnya seseorang yang menggunakan dadah akan terus bergantung hidup kepada dadah tersebut dan menyebabkan ketagihan. Penagih sanggup menggadaikan maruah serta menghambakan diri kepada sesiapa sahaja dalam sebarang keadaan asalkan bekalan dadah yang diinginkan mereka dengan perkataan lain, penyalahgunaan dadah boleh mendatangkan maut.

Mohd Redwan (1990) pula mendefinisikan dadah sebagai apa jua bahan kimia samada ianya asli ataupun tiruan, yang diperolehi dari pokok, daun atau getah, apabila dimasukkan ke dalam tubuh badan secara dimakan, dihisap atau disuntik, boleh mengubah struktur atau fungsi tubuh badan secara kekal atau sementara.

George (1990), menyatakan dadah merupakan bahan kimia psikoaktif yang digunakan bukan untuk tinjauan perubatan tetapi untuk kegunaan yang dilarang. Bahan-bahan ini menyebabkan pergantungan secara fizikal dan psikologikal serta toleransi yang meningkat. Penggunaan dadah mengakibatkan kesan buruk kepada kesihatan diri, menjejaskan keharmonian struktur keluarga, masyarakat dan negara. Takrif bahan ini tidak meliputi alkohol, tembakau dan bahan inhalan.

Kementerian Pelajaran Malaysia pula telah mendefinisikan dadah dalam buku keluarannya “Mencegah Salahguna Dadah Melalui Kaunseling” (1983) sebagai sebarang bahan atau bahan kimia yang digunakan pada tubuh badan manusia atau haiwan untuk menyiasat, merawat, mencegah penyakit atau membaiki keadaan kesihatan. Apabila disalahgunakan ia akan mengakibatkan ketagihan, menjejaskan kesihatan atau keruntuhan akhlak pengguna.

Kesimpulannya, dadah adalah bahan kimia yang boleh mengakibatkan seseorang individu hilang pedoman, akal, pemikiran, pertimbangan dan tidak tahu diri sendiri apabila dadah itu disalahgunakan atau digunakan secara berlebihan.

1.10.2 SHIELDS

SHIELDS merupakan akronim nama program Sayangi Hidup Elak Dadah Selamanya yang dipelopori oleh Agensi Anti Dadah Kebangsaan (AADK).

1.10.3 Keberkesanan

Menurut Kamus Dewan (2010), memberi maksud perihal berkesan, berkesannya (sesuatu tindakan, perubahan dan sebagainya), sesuatu tindakan dapat dilihat daripada hasil yang diperolehinya sesudahnya.

1.10.4 Keberkesanan Program

Keberkesanan program diterjemahkan melalui kriteria yang berkaitan dengan perubahan dari segi tingkah laku kerja. Ia juga merangkumi perspektif di mana adakah latihan tersebut menjadikan individu atau kumpulan pekerja lebih produktif, efisien atau berguna kepada organisasi (Bedingham K, 1997). Keberkesanan program merujuk kepada keadaan di mana peserta telah mencapai matlamat yang dirancang dan dalam masa yang sama mencapai objektif latihan. Objektif yang dirancang berkaitan dengan meningkatkan efisien serta meningkatkan kualiti kerja, kepuasan pelanggan, inovasi dan kepuasan kerja (Nahavandi dan Malekzadeh, 1999).

Keberkesanan program ialah hasil atau output daripada sesuatu program latihan yang mencapai matlamat serta objektif yang telah ditetapkan dan memberikan perubahan dari segi reaksi, tahap pembelajaran dan juga tingkah laku pekerja terhadap kerja mereka serta memberikan faedah kepada organisasi.

1.10.5 Penilaian

Menurut Ibrahim Mamat (2006), penilaian ialah proses mendapatkan dan mengumpul maklumat yang berguna untuk dijadikan pilihan tertentu bagi membuat keputusan. Kirkpatrick (1994) pula mendefinisikan penilaian sebagai kaedah mengukur perubahan tingkah laku yang berlaku sebagai satu keputusan atau hasil dalam program latihan. Fisher C.D *et. al.* (1990) menyatakan penilaian sebagai satu proses untuk menentukan sejauh mana aktiviti latihan yang dijalankan telah mencapai matlamat yang ditetapkan. Objektif asas penilaian ialah menentukan sama ada latihan tersebut telah mencapai objektifnya atau tidak.

1.10.6 Pencegahan

Menurut Kamus Dewan (2010), membawa maksud perihal (perubatan dan sebagainya) mencegah, peneguhan, penolakan, pengawalan (pengawasan).

1.10.7 Penagih Dadah

Menurut Mohd Reduan (1990), seseorang itu akan dikatakan sebagai penagih apabila ianya menggunakan berbagai jenis dadah tanpa nasihat atau arahan daripada doktor. Dadah-dadah itu mungkin diambil dengan cara makan, minum, hisap, sedut atau suntik dan sebagainya. Penggunaan dadah itu telah menjadi 'tabiat' yang mesti diamalkan. Jika tidak, ianya akan meninggalkan kesan yang buruk kepada pengguna dadah tersebut.

Mengikut tafsiran Penagih Dadah (seksyen 2), "Penagih Dadah" ertinya seseorang yang melalui penggunaan mana-mana dadah berbahaya, mengalami satu keadaan psikik dan kadang-kala keadaan fizikal yang dicirikan dengan gerak balas, tingkah laku dan gerak balas lain yang dipengaruhi desakan mengambil dadah secara berterusan atau berkala untuk mengalami kesan psikiknya dan untuk mengelakkan ketagihan kerana ketiadaannya.

1.10.8 Program

Menurut Kamus Dewan (2010), ialah rancangan yang menentukan dasar-dasar yang akan dijalankan (dalam pembangunan negara, perekonomian dll).

1.10.9 Aktiviti

Menurut Kamus Dewan (2010), membawa maksud kegiatan.

1.10.10 Tujuan

Menurut Kamus Dewan (2010), ialah perubahan meninjau: sebelum membuat kesimpulan hasil yang dijalankan sesuatu untuk mengetahui pendapat umum. Yang dituju, maksud, matlamat, tuntutan.

1.10.11 Jasmani

Menurut Kamus Dewan Edisi keempat (2007), Jasmani bermaksud badan, tubuh. Perubahan yang berlaku pada keadaan jasmani kanak-kanak dapat dilihat pada perubahan tingkah lakunya (Mohd. Sharani Ahmad, 2004).

Unsur jasmani memberi tumpuan terhadap perkembangan anggota-anggota tubuh badan dengan cekap dan sihat. Dengan unsur jasmani pelajar seharusnya dapat memperkembangkan bakat dan kemahiran teknikal, memanipulatif dan bersosial. Jasmani yang sihat secara dasarnya bermaksud memiliki tubuh badan yang sihat bebas daripada najis dadah.

1.10.12 Emosi

Mengikut Kamus Dewan Edisi Keempat (2007), emosi bermaksud perasaan jiwa yang kuat seperti sedih, gembira, takut dan lain-lain.

1.10.13 Rohani

Mengikut Kamus Dewan Edisi Ketiga (1998), rohani diertikan sebagai batin yang berkaitan dengan roh, rohaniah atau jiwa. Rohani pula merupakan sesuatu yang berlawanan dengan jasmani, iaitu perkara yang bukan berbentuk fizikal dan tidak boleh dilihat dengan mata kasar.

Imam Al-Ghazali (1058-1111) mentafsirkan rohani sebagai perkara yang terdiri daripada akal, nafsu jiwa dan roh.

1.10.14 Pembangunan Pelajar

Menurut Abdul Jalil Borham (1996), pembangunan manusia merangkumi perangai, sikap, motivasi, kemampuan mental, fizikal dan sebagainya.

1.11 Penutup

Program Sayangi Hidup Elak Dadah Selamanya (SHIELDS) yang dirancang dan dilaksanakan adalah program yang baik dan memerlukan sejumlah perbelanjaan yang besar. Program ini mempunyai objektifnya iaitu untuk meningkatkan kesedaran dan mengupayakan ketahanan diri murid (lingkungan umur 13 hingga 18 tahun) yang dikenalpasti berisiko dalam penyalahgunaan dadah. Pelbagai kaedah dan pendekatan yang sistematik digunakan untuk mencapai matlamat tersebut dalam program SHIELDS yang dilaksanakan melalui aktiviti dan program yang telah dirancang. Perlaksanaan program SHIELDS ini diterajui oleh Agensi Anti Dadah Kebangsaan

(AADK) di bawah Kementerian Dalam Negeri Negeri. Walaupun pelbagai pendekatan atau model SHIELDS diguna pakai oleh AADK, namun jika dilihat kepada objektif program yang disarankan masih lagi terdapat sejumlah remaja terlibat dengan dadah. Sebagaimana yang disebut dalam kerangka kajian, maka kajian ini ingin melihat keberkesanan dan impak program yang dilaksanakan keseluruhannya.

RUJUKAN

- Abdul Gahfar Taib. (1991). *Dadah: Strategi Dan Kawalan Di Sekolah-sekolah*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Abdul Gahfar Taib. (1995). *Cuma Lima Minit Anti Dadah*. Kuala Lumpur: Percetakan Rina Sdn. Bhd.
- Abdul Gahfar Taib. (1995). *Dadah Strategi Dan Rawatan Di Sekolah-sekolah*. Kuala Lumpur: Percetakan Rina Sdn. Bhd.
- Abdul Halim & Mohd Muzafar Shah. (2008). *Pencegahan Penyalahgunaan Dadah. Isu Dan Prinsip-prinsip Pencegahan Dalam Penyalahgunaan Dadah: Panduan Untuk Kaunselor, Guru, Ibu Bapa Dan Masyarakat*. Nilai, USIM, Negeri Sembilan.
- Abdul Muin Sapidin. (2006). *Harga Perangi Dadah*. Utusan Malaysia, 11 Julai.
- Abdul Razak. (1995). *Dadah: Senario Yang Membimbangkan*. Dewan Kosmik. National Poison Centre. USM.
- Ahmad Nasrul Hakim Mamat @ Ariffin & Mohd Anuar Abdul Rahman. *Kesan Persekitaran UTM Terhadap Pembangunan Rohani Pelajar Pendidikan Teknik Dan Kejuruteraan (PTK)*.
- Agensi Antidadah Kebangsaan. (2005). *Dadah: Apa Anda Perlu Tahu*. Kuala Lumpur: Delmu (Malaysia) Sdn. Bhd.
- Agensi Antidadah Kebangsaan. (2006). *Garis Panduan Bimbingan dan Kaunseling Terapi Gantian Methadone*.
- Agensi Antidadah Kebangsaan. (2007). *Jurnal Antidadah Malaysia: Malaysian Anti Drugs Jurnal*, Bil 1, Jun 2007, Issn 1985-2007. Agensi Antidadah Kebangsaan dan Kementerian Keselamatan dalam Negeri, Putrajaya.

- Agensi Antidadah Kebangsaan. (2007). *Jurnal Antidadah Malaysia: Malaysian Anti Drugs Jurnal*, Jld 1, No 2, Disember 2007, Issn 1985-2007. Agensi Antidadah Kebangsaan dan Kementerian Keselamatan dalam Negeri, Putrajaya.
- Agensi Antidadah Kebangsaan. (2007). *Dadah Musuh No.1 Negara*. Thinker's Library Sdn. Bhd.
- Asmah Bee Mohd Noor dan Iran Herman .(1995). *Membina Kesejahteraan Remaja. Bandar Baru Bangi*: Tekno Edar.
- Azizah Besar. (2008). *Jurnal Penyalahgunaan Dadah Di Kalangan Pelajar. Satu Kajian Di Pusat Serenti Tiang Dua, Melaka*. Universiti Teknologi Malaysia.
- Azizi Yahaya *et al.* (2007). *Menguasai Penyelidikan dalam Pendidikan : Teori, Analisis dan Interpretasi Data*. Kuala Lumpur. PTS Profesional Publishing Sdn Bhd.
- Bates, M. E. & Labouvie, E. W. (1995), Personality – Environment Constellations And Alcohol Use; A process Oriented Study Of Intraindividual Change During Adolescence. *Psychology of Addictive Behaviors*, 9(1), 96-113
- Bedingham K. (1997). *Proving the Effectiveness of Training (Industrial and Commercial Training)*. United Kingdom. MCB University Press.
- Block, R. I, & Farnham, S. (1990). *Long Term Marijuana Use And Subsequent Effect On Learning And Cognitive Functions Related To School Achievement; Preliminary Study*, 96-111. National Institute Of Drug Abuse Research Manograph Series, (101). Washington D. C. US Government Printing Office.
- Borg. W. R., & Gall. M. D., (1983). *Educational Research: An Introduction* (4th Ed.), New York, NY: Longman, Inc.
- Bui, T. T. (2000). Cross-lagged Relationship Among Adolescent Problem Drug Use, Delinquent Behaviour And Emotional Distress. *Journal of Drug Issues*, 30(2), 96-113
- Buku Panduan Pelaksanaan PPDa Di Sekolah. (2003). Kementerian Pendidikan Malaysia. Percetakan Warni Sdn. Bhd.
- Burt, M. R., Resnick, G., Novick, & E. R. (1998). *Building Supportive Communities For At-risk Adolescents*. Washington, DC: American Psychological Association.

- Coombs, R.H. & Ziedonis, D. (1995). *Handbook On Drug Abuse Prevention. A Comprehensive Strategy To Prevent The Abuse Of Alcohol And Other Drugs*. Boston: Allyn and Bacon.
- Coombs, R.H. & Ziedonis, D. (eds) (1995). *Handbook On Drug Abuse Prevention. A Comprehensive Strategy To Prevent The Abuse Of Alcohol And Other Drugs*. Boston: Allyn and Bacon.
- Creswell, J. W. (2005). *Educational Research - Planning, Conducting, And Evaluating Quantitative And Qualitative Research*. Ed. ke-2. New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Creswell, J. W. & Clark, V. L. P. (2007). *Designing And Conducting Mixed Methods Research*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Curran, H., Helene, R. & Stephen, H. Spring, (2000). Personality, Environment And Problem Drug Use. *Journal of Drug Issues*, 30(2), 45-55.
- Deykin, E., Levy, J.C. & Wells, V. (2000). Adolescent Depression, Alcohol And Drug Abuse. *American Journal of Public Health*, 76, 30-45.
- Dryfoos, J.G. (1990). *Adolescents At Risk. Prevalence And Prevention*. Oxford: Oxford University Press.
- Eisenberg, N. & Fabes, R.A. (1992). Emotion, Regulation And The Development Of Social Competence. *Journal of General Psychology*, 161(1), 20-31
- Fertman, C. & Toca, A. (1989). A Drug And Alcohol Aftercare Service: Linking Adolescents, Families And Schools. *Journal of Alcohol and Drug Education*, 34(2), 21-29
- Freud, A., (1958). *Adolescence In Psychoanalytic Study of The Child*. New Haven: Yale University Press. Vol. 13, pp 255-278.
- Frisher, M., Crome, I., Green, C., Willoughby, R., Smith, A., Harris, P. (1990). Individual And Population Risk Of Drug Use Among Adolescents Attending An English Youth Offending Team: An Epidemiological Approach. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*. 16(1): 11-23.
- George, R.L. 1990. *Counseling The Chemically Dependent.: Theory and Practice*. New Jersey: Prentice Hall.

- Gibson, James L., Ivancevich, Donnelly, Jr, (1995). *Organisasi: Perilaku, Struktur, Proses*. Edisi I. Bina Rupa Aksara, Jakarta.
- Hasan Hj. Mohd. Ali (1996). *Checklist Keluarga Bahagia*, Kuala Lumpur: Utusan Publication & Distributor Sdn. Bhd.
- Hemmelstein, N. (1995). Adolescent Marijuana Use And Perception Of Risk. *Journal of Alcohol and Drug Prevention*, Fall, 41(1), 72-85
- Husen, Postlethwaite. T.& T.N. (1985). *The International Encyclopedia of Education 5 & 6*. Oxford: Pergamon Press Ltd.
- Hussain Habil & Mustafa Ali Mohd (1999). *Penyalahgunaan Dadah: Hidup Tak Bererti Maut Menanti*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Ibrahim Mamat. (2006). *Reka bentuk dan Pengurusan Latihan, Konsep dan Amalan*. Kuala Lumpur. Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Jamaludin Ahmad (2009). *Modul & Kaunseling Penyalahgunaan Dadah*. Universiti Putra Malaysia. Serdang, Selangor.
- Judy Gan. (1995). *Pendidikan Pencegahan Dadah & Aids*. ISBN-983-9743-13-9. Focusprint Sdn. Bhd.
- Jumaat Dato' Haji Mohd. Noor. Pencegahan Penggunaan dan Penagihan Dadah di kalangan Remaja: Pengalaman dan Pencapaian PEMADAM Malaysia. Dalam Mahmood. N. M. et al. 2006. *Mencegah, Berawat Dan Amalan Penagihan DADAH: Beberapa Pendekatan Dan Amalan Di Malaysia*. Utusan Publications & Distributors Sdn Bhd.
- Kajian Penyalahgunaan Dadah. *Pencegahan Penyalahgunaan Dadah Di Kalangan Generasi Muda*. 2008. Institut Penyelidikan Pembangunan Belia Malaysia. (Youth Research). Kementerian Belia dan Sukan Malaysia.
- Kaplan, D. B. (1996). The Parental And Peer Contexts Of Adolescent Deviance: An Algebra Of Interpersonal Influences. *Journal of Drugs Issues*, 26.
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (1983) *Mencegah salahguna dadah melalui kaunseling*. Kuala Lumpur: Pusat Perkembangan Kurikulum
- Kementerian Kewangan Malaysia. (2002). *Laporan Ekonomi 2002/2003*. Kuala Lumpur. Percetakan Nasional Malaysia Berhad.

- Kementerian Pelajaran Malaysia (1988) *Falsafah Pendidikan Kebangsaan*. Kuala Lumpur, Pusat Perkembangan Kurikulum, Kementerian Pendidikan.
- Kementerian Pelajaran Malaysia (2001) *Falsafah Pendidikan Kebangsaan*, Matlamat dan Misi, Pusat Pembangunan Kurikulum, Kuala Lumpur, Kementerian Pelajaran Malaysia.
- Kerlinger, FM. (1986). *Foundation of Behavioral Research*. (3rd ed.) New York: Winston Inc.
- Kirkpatrick, D. L. (1998). *Evaluating training programs: The four levels* (2nd ed.). San Francisco, CA: Berrett-Koehler Publishers.
- Kirkpatrick, D. L. (1994). *Evaluating training programs: The Four Levels*. Ed. Pertama. San Francisco, CA: Berret-Koehler Publishers, Inc.
- Latihan Peningkatan Personaliti. *Pencegahan Penyalahgunaan Dadah Di Kalangan Generasi Muda*. (2008). Institut Penyelidikan Pembangunan Belia Malaysia. (Youth Research). Kementerian Belia dan Sukan Malaysia.
- Laporan Dadah Tahunan. Mac*. (2012). Agensi Antidadah Kebangsaan. Kementerian Dalam Negeri.
- Laporan Dadah Tahunan. Jan-Nov*. (2007). Agensi Antidadah Kebangsaan. Kementerian Dalam Negeri.
- Loke Kwok Hien & Mohd Hussain Habil (1997). *Asas Psikiatri*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- Ma'rof Redzuan & Haslinda Abdullah. (2003). *Psikologi*. (2nded). Universiti Putra Malaysia, Shah Alam: Mc Graw-Hill.
- Madaus, G.F., Stufflebeam, D.L., & Scriven, M.S. (1983). *Program Evaluation: A Historical Overview*. In G.F. Madaus, D.L. Stufflebeam, & M.S. Scriven (Eds.). *Evaluation Models: Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation* Boston: Kluwer Nijhoff.
- Mahmood Nazar and Don, Yahya and Hassan, Mohamad and Kasa, Muhamad Dzahir (2005). Program Pendidikan Pencegahan Dadah SLAD: Adakah Ia Berkesan Mencapai Matlamatnya? *Malaysian Journal of Learning & Instruction*, 2. pp. 1-16. ISSN 2180-2483

- Mahmood Nazar Mohamed. (2006). *Fenomena Penagihan Dadah Masa Kini*. Utusan Publications & Distributors Sdn Bhd.
- Mahmood Nazar Mohamed et. al. (2006). *Mencegah, Merawat Dan Memulihkan Penagihan Dadah, Beberapa Pendekatan Dan Amalan Di Malaysia*. Utusan Publications & Distributors Sdn Bhd.
- Mahmood, N. M., Shuaib Che Din & Ismail Ishak. (1998). *Keberkesanan Rawatan Dan Pemulihan Dadah: Modaliti Kerohanian dan Traditional Malaysia*. Laporan Akhir Penyelidikan, Universiti Utara Malaysia.
- Mahmood, N. M. (2001). Fenomena Penagihan Dadah Masa Kini. Dalam Fauziah Shafie dan Abdul Razak Abd. Manaf (Eds.). *Pengenalan Kerja Sosial: Artikel-artikel Pilihan*. Kuala Lumpur: Utusan Publication & Distributors Sdh. Bhd.
- Mahmood Nazar Mohamed. (2005). Kemurungan di Kalangan Penagih Dadah. *Jurnal Psikologi Malaysia Vol19*. (43-56). Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Mahyuddin Arsat & Azizah Besar. Satu Kajian Di Pusat Serenti Tiang Dua, Melaka. *Journal Penyalahgunaan Dadah Di Kalangan Pelajar*. Universiti Teknologi Malaysia.
- Marshall B. Clinard & Robert F. Meier. (2004). *Sociology of Deviant Behavior (12th Edition)*. Wadsworth/Thomson Learning. USA.
- Majid dan Rosmin (1989), *Penggunaan Dadah di Kalangan Pelajar-Pelajar Sekolah*: Jabatan Psikologi, UKM, ms 92-107.
- Mc Whirter, J. J. (2004). *At Risk Youth : A Comprehensive Response For Counselors, Teachers, Psychologists and Human Service Professionals*. (3rd Edition). Canada : Thomson Learning Academic.
- Mohanaraj, K. (2003). *Penyalahgunaan Bahan Merbahaya Di Kalangan Pelajar Di Sebuah Sekolah Menengah Swasta Di Daerah Klang*. M.A. thesis. Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
- Mohammad Nasir Bistamam, Misnan Jemali & Bhasah Haji Abu Bakar PhD (2009) *Kajian Keperluan Pelajar Sekolah Menengah: Satu Kajian Kes Di Hilir Perak*. Universiti Pendidikan Sultan Idris Tanjong Malim.

- Mohamed Izham Mohamed Ibrahim, Razak Lajis & Mohd Isa Abdul Majid (2002). *Mengenali Dadah Dan Bahayanya Terhadap Masyarakat*. Kuala Lumpur: Dewan bahasa & Pustaka. M.s. 3-13.
- Mohamed Izham Mohamed Ibrahim, Razak Lajis & Mohd Isa Abdul Majid (2002). *Mengenali Dadah Dan Bahayanya Terhadap Masyarakat*. Kuala Lumpur : Dewan Bahasa & Pustaka. m.s. 14-24.
- Mohd Dahlan A. Malek, Beddu Salam Baco & Mohd. Sharani Ahmad. (2007). *Prosiding Persidangan Dadah Kebangsaan: Pendekatan Inovatif Dalam Pencegahan Dan Pemulihan*. McGraw-Hill. Universiti Malaysia Sabah.
- Mohd Najib Abd Ghafar. (1999). *Penyelidikan Pendidikan*. Skudai, Johor. Penerbit Universiti Teknologi Malaysia.
- Mohd Redzuan Aslie (1990) *Krisis Dadah*. Nota Induksi Rawatan Pemulihan Teras PSBW. Amk Interaksi Sdn. Bhd, Kuala Lumpur
- Mohd Salleh Lebar (1999). *Asas Psikologi Perkembangan*. Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributors Sdn. Bhd.
- Morgan, P. (1993). Substance Use Prevention And Students With Behavioral Disorders; Guidelines For School Professional. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, July, 1(3), 21-32
- Mohd Hafiz Kamarudin (2006). *Pembangunan Sahsiah Pelajar Dan Peranannya Dalam Pencegahan Masalah Gejala Sosial: Satu Kajian Di Kolej 10*. Universiti Teknologi Malaysia.
- Mohd Ismail Mustari (2004). *Kajian Sahsiah Pelajar-Pelajar Sekolah Menengah Agama Kerajaan Johor Muar dan Ledang, Johor*. Pusat Pengajian Islam Dan Pembangunan Sosial Universiti Teknologi Malaysia.
- Mohd Muzafar Shah Mohd Razali & Abdul Malek Abdul Rahman (2005). *Peranan Kaunselor Dalam Mencegah Penyalahgunaan Dadah Di Kalangan Pelajar Sekolah*. Kertas kerja yang dibentangkan di Konvensyen Persatuan Kaunseling Malaysia Anjuran Persatuan Kaunseling Malaysia (PERKAMA). ESSET, Bangi. 24-26 Jun.

- Mohd Noorazam Abd. Razak. (2007). *Keberkesanan Pengajaran Terhadap Penyalahgunaan Dadah di Kalangan Murid Tingkatan Empat di Sebuah Sekolah Menengah Lembah Klang*. Prosiding Persidangan Dadah Kebangsaan 1; Pendekatan Inovatif Dalam Pencegahan dan Pemulihan. (121-131).
- Mohd Suhaimi Khalid (2008). *Pembinaan Modul Program Pembangunan Sahsiah Pelajar Tahun Satu Fakulti Pendidikan*. Universiti Teknologi Malaysia.
- Mizan Adiliah Ahmad Ibrahim (1998). *Kaunseling Penggunaan Dadah*. Institut Pendidikan dan Pembelajaran Jarak Jauh, Serdang, Universiti Putra Malaysia.
- Nadler, L. (1983). *Designing Training Programs - The Critical Events Models*. California: Addison-Wesley Publishing Company.
- Nahavandi, A., dan A. R. Malekzadeh. (1999). *Organizational Behaviour: The Person-Organization Fit*. New Jersey: Prentice Hall.
- Nagoshi, C.T., Wilson, J. R. & Rodriquez, L. A. (1991). *Impulsivity, Sensation Seeking And Behavioural And Motional Response To Alcohol*, 15(4).
- Nathan, P. E. (2000). *Residual Effects Of Alcohol. National Institute On Drug Abuse Research Monograph Series (101)*. Washington, D. C. : Government Printing Office.
- Newcomb, M. D., Fahy, B. & Skager, R. (1990). Reasons To Avoid Drug Use Among Teenagers: Association With Actual Drug Use And Implications For Prevention Among Different Demographic Groups. *Journal of Alcohol and Drug Education*, 36(2), 121-135
- Newstrom, J. W. (1995). *Review of "Evaluating Training Programs; The Four Levels by D. L. Kirkpatrick."* Human Resource Development Quarterly, 6, 317-319
- Noorhayati Kosen (2009). *Persepsi Pelajar Tahun 4 PTK (Kejuruteraan Awam/ Mekanikal/ Elektrik/ Kemahiran Hidup) Terhadap Program Pembangunan Sahsiah Pelajar Dari Aspek JERI Di Fakulti Pendidikan, Universiti Teknologi Malaysia*.
- Nik Mohd Zaini. (1991). *Sebab-Sebab Pengambilan Dadah: Penglibatan Dengan Rawatan: Cara Menghindarkan Diri Daripada Dadah dan Cara Mengatasi Masalah Pengambilan Semula Dadah: Kajian Kes di Pusat Serenti Besut, Terengganu*. Bangi: UKM.

- Nixon, J. (1992). *Evaluating The Whole Curriculum*. Philadelphia: Open University Press.
- Ornstein, A. and Hunkins., (1998). F. *Curriculum: Foundations, Principle And Issues*. Boston, MA: Allyn & Bacon. Chapter 10: Curriculum Implementation.
- Pengenalan Mengenai Dadah. Pencegahan Penyalahgunaan Dadah Di Kalangan Generasi Muda. (2008). Institut Penyelidikan Pembangunan Belia Malaysia. (Youth Research). Kementerian Belia dan Sukan Malaysia.
- Pagliero, A.M. & Pagliero, L.A. (1996). *Substance Use Among Children And Adolescents: Its Nature, Extent And Effects From Conception To Adulthood*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Pasukan Petugas Anti Dadah (1992) *Dadah, Apa Anda Perlu Tahu*. Majlis Keselamatan Negara. Jabatan Perdana Menteri. Delmu Sdn. Bhd, Kuala Lumpur.
- Razali Arof. (1991) *Pengantar Kurikulum*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, Kementerian Pendidikan Malaysia.
- Robiah Sidin. (2003). *Teori Pentadbiran Pendidikan: Satu Pengenalan*. Bangi: UKM.
- Rohde, P.P, Lewinsohn, M. & Seeley, J. R. (1996). Psychitric Comorbidity With Problematic Alcohol Use In High School Students. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 35(1).
- Sabri Che Man. (2004). Wacana Wawancara Formal Bahasa Melayu: *Satu Kajian Etnografi Komunikasi*. Serdang: UPM.
- Scourfield, J., Stevens, D. E. & Merikangas, K. R. (1996). *Substance Abuse, Comorbidity And Sensation Seeking : Gender Differences*. *Comprehensive Psychiatry*, 37, 1161-1179.
- Spencer, C.P. & Navaratnam, V. & Lee, B.A. (1976). *Laporan Kajian Penggunaan Dadah Di Kalangan Pelajar-pelajar Sekolah Menengah Negeri Pulau Pinang Dan Selangor*. Siri Manograf No. 3. Pulau Pinang: Pusat Penyelidikan Dasar, Universiti Sains Malaysia.
- Spencer, C.P. & Navaratnam, V. (1987). *Drug Abuse in East Asia*. Petaling Jaya, Oxford University Press.

- Shelton, S. & Alliger, G. (1993). *Who's Afraid of Level 4 Evaluation?: A Practical Approach*. Training & Development – June.
- Smith, M L, & Glass, G V. (1987). *Research And Evaluation In Education And The Social Sciences*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Stacy, P., Newcomb, M. D. & Bentler, P. M. (1992). Interactive And Higher Order Effects Of Social Influences On Drug Use. *Journal of Health and Social Behaviour*, 33.
- Stacy, A. W., Newcomb, M. D. & Bentler, P. M. (1991). Personality, Problem Drinking And Drunk Driving: Mediating, Moderating And Direct Effect Models. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(5), 46-59
- Stephen, J. (1999). *Street Youth And Substance Use, The Role Of Background, Street Lifestyle And Economic Factors*. Youth and Society, September, 31(1), 73-81
- Stice, E. & Gonzales, N. (1998). Adolescent Temperament Moderates The Relation Of Parenting To Antisocial Behavior And Substance Use. *Journal of Adolescent Research*, 13(1), 49-57.
- Stufflebeam, D. L. (1986). *The CIPP Model For Program Evaluation*. Dalam Madaus, G. F., Stufflebeam, D. L., dan Scriven, M. S. *Evaluation Models: Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation*. Boston: Kluwer-Nijhoff.
- Stufflebeam, D. L., Foley, W. J., Gephart, W. J., Guba, E. G., Hammond, R. I., Merriman, H. O., et al. (1971). *Educational Evaluation And Decision-making*. Illinois: Peacock.
- Sufean Hussin. (2004). *Pendidikan di Malaysia: Sejarah, Sistem dan Falsafah*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Tam Yeow Kwai. (2007). *Pengaruh Persekitaran Terhadap Perkembangan Guru Ke Arah Kecemerlangan*. Tesis Fakulti Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi, Selangor.
- Tashakkori, A. & Teddlie, C. (2002). (pnyt.). *Handbook Of Mixed Methods In Social & Behavioral Research*. Thousands Oak: Sage Publications.

- Tomlinson, H. (2004). *Educational Leadership - Personal Growth For Professional Development*. London: Sage Publications.
- Tobler, N.S. (1986). Meta-analysis Of 143 Adolescent Drug Prevention Programs: Quantitative Outcome Results Of Program Participants Compared To Control Or Comparison Group. *Journal Of Drug Issues*. 16, pp537-568.
- Wan Azmi Ramli. (1998). *Petaka Abad Ke-21. Penagih Kemaknyahan Gay-Lesbian-Homosex Pelacuran Aids (Grid)*. Golden Books Centre Sdn. Bhd. Selangor.
- Worthen, B.R. & Sanders, J.R. (1973). *Educational Evaluation: Theory and Practice*. Belmont: Wadsworth.
- Zulkiffly Ahmad. (2006). *Jenayah Dadah. Siri Maklumat Jenayah*. Mostgain Resources Publications. Selangor.
- Zulhairi Ahmad & Mahmood Nazar Mohamed. *Jurnal Keberkesanan Program Kaunseling Rawatan Dan Pemulihan Dadah Dari Perspektif Penghuni Pusat Serenti. Sintok: Universiti Utara Malaysia*.